

Михайло ХАРЛАМОВ,
завідувач кафедри соціальних
і гуманітарних дисциплін
соціально-психологічного
факультету Національного
університету цивільного захисту
України (м. Харків),
доктор історичних наук, професор

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ГЛОБАЛЬНА СИТУАЦІЯ У СВІТІ

У другій половині ХХ століття під впливом бурхливого розвитку техніки і технологій стало змінюватися людське суспільство, його структура, соціальні зв'язки. Зазначена обставина привернула увагу дослідників сучасної цивілізації. Найбільш відомими серед них були Тофлер, Белл, Турен тощо. Наприклад, американський дослідник Е. Тофлер, аналізуючи сучасне суспільство, не дав йому визначення, але стверджував, що ця цивілізація не схожа на традиційну та індустріальну, і її суттєвими ознаками є: технічна розвиненість, широке використання у всіх сферах життя людини науково-технічної й інших видів інформації.

Один із засновників концепції «інформаційного суспільства» Д. Белл стверджував, що вирішальне значення для економічного та соціального життя буде мати революція в телекомунікації. Т. Стоуньєр вважав, що в постіндустріальному суспільстві національні інформаційні ресурси – це його основна економічна цінність. У своїй праці дослідник дає розгорнуту характеристику поняттю інформації і підкреслює її відмінність від інших видів економічних та соціальних цінностей. А. Турен вважав, що характерними ознаками нового суспільства є по-перше, значний вплив науки і техніки на суспільне виробництво, а по-друге, широке використання складних систем інформації та комунікації [1, с. 89].

Ключовою ознакою сучасного суспільства є всебічне домінування інформації. Тому актуальним є визначення сучасного суспільства як інформаційного. Таким чином, інформаційне суспільство – це цивілізація, що базується на нематеріальній субстанції, умовно названою інформацією. Така цивілізація має можливість взаємодіяти як з духовним, так і з матеріальним світом людини. Остання властивість особливо важлива для розуміння суті нового суспільства, тому що інформація формує матеріальне середовище життя людини та виступає у ролі нових технологій, комп'ютерних програм тощо.

Інформаційні методи все ширше запроваджуються в наукову діяльність. Інформатизація, конвергенція комп'ютерних і телекомунікаційних

технологій, перехід до широкомасштабного вживання сучасних інформаційних систем у сфері науки і освіти, забезпечують принципово новий рівень здобуття поширення і використання знань. Інформаційне середовище стає не лише однією з найважливіших сфер міжнародної співпраці, але й об'єктом суперництва. Країни з найрозвиненішою інформаційною інфраструктурою, встановлюючи технологічні стандарти і надаючи покупцям свої ресурси, визначають умови формування і діяльності інформаційних структур в інших країнах. Розвиток і забезпечення безпеки інформаційної сфери при формуванні національної політики в промислово розвинених країнах отримує пріоритет [2, с. 34].

Загалом інформаційне суспільство можна визначити як суспільство, в якому: кожен член суспільства має можливість оперативно отримувати інформацію будь-якого вигляду і призначення; комунікативність особистості набуває всезагальний характер; змінюється діяльність засобів масової інформації (ЗМІ), розвивається і інтегрується з інформаційними мережами цифрове телебачення. Посилюється процес комерціалізації ЗМІ; стають «прозорими» географічні та геополітичні кордони держав у межах інформаційних мереж.

Характеризуючи сучасне суспільство слід зазначити, що найбільших змін зазнає як людина, так і її буття. Новітні комп'ютерні та інформаційні технології суттєво впливають на життєдіяльність людини. Комунікативний простір особистості стає більш насиченим. Віртуальна реальність, що створюється за допомогою комп'ютерних технологій і глобальної мережі Інтернет, на думку сучасних дослідників, може негативно вплинути на розвиток розумових здібностей людини. Людина поступово переходить на підтримання мозкової активності технологічними засобами прогресу, опрацьовуючи інформацію, яку черпає з глобальної мережі. У результаті зменшується кількість інноваційних ідей і самостійних розумових процесів, а людство в основній масі виступає пасивним інформаційним споживачем. Людина від величезної кількості інформації і дефіциту часу на обробку її гігантських обсягів, перевантажена і перестає логічно мислити, в результаті чого настає так званий інформаційний невроз, який вже спостерігається в лікарській практиці психіатрів багатьох країн світу [1, с. 136].

Поява соціальних мереж і сервісів обміну інформацією сприяла формуванню якісних змін у сфері міжособистісних комунікацій. Процеси виробництва, споживання, освіти переносяться у сферу віртуального. Сучасна людина значний час перебуває у віртуальному просторі. У результаті відбувається віртуалізація свідомості, зникають просторово-часові межі та різниця між реальним та віртуальними світами. А це, в свою чергу, унеможливує адекватне оцінювання особистістю навколишнього світу і себе як біологічної і соціальної істоти. Усебічне поширення соціальних мереж сприяє тому, що людина перестає відчувати бажання спілкуватися в реальному світі з реальними людьми, звикаючи жити у власному мікросвіті з присутністю тільки віртуальних суб'єктів комунікації. Гаджети одночасно

підтримують і порушують духовний і емоційний зв'язок між людьми.

Таким чином, окрім природного оточення людини об'єктивно існує інформаційне середовище, роль і значення якого весь час зростає в міру подальшого розвитку засобів масової інформації та масових комунікацій. Це середовище активно впливає на людину. Гармонійний розвиток особистості і високий рівень її психічного здоров'я може бути забезпечено лише тоді, коли людина з дитинства житиме і розвиватиметься в умовах сприятливого психогігієнічного інформаційного середовища.

Список використаних джерел

- 1 Воронкова В. Г. Інформаційне суспільство в світі та Україні: проблеми становлення та закономірності розвитку. Запоріжжя : ЗДІА, 2017. 282 с.
- 2 Дубов Д. В., Ожеван О. А., Гнатюк С. Л. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості. Київ : НІСД, 2010. 64 с.

Олена ХОДУС

професор кафедри політології,
соціології та публічного
управління Дніпровського
національного університету
імені Олеся Гончара, доктор
філософських наук, доцент

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ СФЕРИ СУСПІЛЬСТВА: НОВІ ЦІННОСТІ, НОВІ ПРАКТИКИ, НОВА СУБ'ЄКТИВНІСТЬ

Фундаментальна риса сучасної парадигми екзистенції – постійна «міграція» зі світу реального у цифровий світ. Коротко кажучи, доступ до цифрового середовища критично змінив правила публічного і приватного життя. У нас, дійсно, «подвійне громадянство <...> ми можемо непомітно перемикатися між цими світами сотні разів на день і навіть не помічати цього» [2, с. 9]. Звісно, не потрібно перебільшувати легкість такого «цифрового серфінгу»: він є природним для тих, кого Марк Пренски [7] називає «цифровими аборигенами», натомість для «цифрових мігрантів» – людей, які сформувалися в аналогову добу – життя в умовах «цифрової нормальності» потребує не аби яких зусиль. Не випадково, одним з пріоритетних напрямів державної політики цифровізації України визначено розвиток цифрової грамотності громадян – «комплексу знань, навичок та вмінь, які знадобляться людині для успішної та впевненої взаємодії з новітніми технологіями» [1]. Якщо для «цифрових аборигенів» цифрова грамотність є найважливішою конкурентною перевагою у цифровому світі, то для «мігрантів» – це ключ: а)